

[K] **FUGA'S OP DE TUBAX. BLINDMAN BESTAAT VIJFENTWINTIG JAAR**

Het was weifelen tussen beeld en klank afgelopen september tijdens het concert van Blindman in het Brusselse Flagey: de muziek was onvervalst klassiek, maar we zagen vijf man op de sax, in zwart pak. Vooral Piet Rebel leek met zijn tenorsax en leren vest zo uit *The Blues Brothers* gestapt. Toch speelden ze alleen orgelwerken van Bach, en vijf verheven stemmen klonken uit de blaasinstrumenten in *32FOOT / The Organ of Bach*.

In 1999 stonden de koraalpartita's van J.S. Bach al een keer op Blindmans programma. De cd *Blindman Plays Bach*, brak internationaal door wegens de gedurfde aanpak en de zuivere muzikaliteit. Voor hun vijftienvijftigjarige bestaan en een nieuwe reeks fuga's zocht Eric Sleichim, oprichter en bezieler van het saxkwartet, naar een manier om ook de laagste noten van het orgel weer te geven – die duiken nog twee octaven lager dan de baritonsax. Hij vond de oplossing in de *tubax* die de Duitse instrumentenbouwer Benedikt Eppelsheim tien jaar terug ontwikkelde: een contrabassaxofoon waarvan de pijpdoorsnee veel kleiner werd gemaakt. Zo werd het een hanteerbaar instrument dat, als de klank verder elektronisch bewerkt wordt, nog een octaaf lager kan gaan. Met de tubax haalt Sleichim in de concertzaal een geluid binnen dat normaal een orgelpijp van tien meter (of *thirty two foot*) vereist. Vandaar de naam van de nieuwe productie en de nieuwe cd.

Eric Sleichim was altijd al een iconoclast van de muziek. Bij zijn allereerste optreden in het Brusselse Paleis voor Schone Kunsten (nu Bozar) voegde hij een encenering toe aan zijn composities voor saxofoon. In *Five Movements for Beuys* (1988) ging hij vooraan op het toneel zitten, ogen dicht, sax in zijn armen. Het publiek applaudisseerde eerst zoals dat hoort wanneer een solist de zaal inkomt bij klassieke concerten, werd toen stil, ging daarna weer mompelen, raakte compleet in de war. Sleichim was inmiddels begonnen: zijn kleine pink maakte een discreet geluid op het koper van de sax. Dankzij een microfoontje hoorde je een subklank als van een verre deur die telkens weer dichtsloeg. Niemand merkte het op. De toehoorder moest dat soort optreden toen nog leren kennen.

De voorman van Blindman wil een andere kijk

Eric Sleichim met tubax © Guy Kokken.

geven op muziek. De uitdaging begon al met zijn instrument zelf. Voor sax bestonden amper klassieke composities, maar hij wilde niet blijven hangen bij rock-'n-roll of jazz. Dus trok hij naar het Luikse conservatorium voor les van Henri Pousseur, die een bredere kijk had dan de doorsnee klassieke opleiding begin jaren tachtig aanbood. Jazz stond toen nog niet op het programma van het Brusselse muziek-conservatorium. Op een workshop in Dworp hoorde hij François Louis wilde klanken uit zijn instrument persen. De saxofonist was na een carrière als motorrijder op sax overgeschakeld en wou dezelfde klank als jazzman Sony Rollins. Daarom pakte hij zijn instrument onbeschroomd aan, zoals hij dat eerder had gedaan met zijn opgevoerde motor. Sleichim was zo onder de indruk dat hij zijn eigen sax begon te vertimmeren. Daaraan heeft hij zijn geheel eigen klanktechniek te danken: een geluid uit de jazzwereld, uitgevoerd met de precisie van klassieke muziek. Een timbre dat de fysieke kwaliteiten van de sax verbindt met die van de eigen stembanden. Bij de recente heropvoering van de dansvoorstelling *Rosas danst Rosas* (1983) kon je die

klank zo herkennen in de muziek van de voorstelling.

Na zijn opleiding speelde Sleichim om de kost te verdienen vooral rock, punk en new wave toen Thierry De Mey hem vroeg of hij mee wilde componeren voor een "beginnende choreografe": Anne Teresa De Keersmaeker. Zo rolde Sleichim in de opkomende Vlaamse Golf van dans en theater. Uit die samenwerking leerde hij het belang van scenografie voor muziekvoorstellingen. Niet alleen omdat muziek, film, dans en tekst elkaar versterken. Hij kon het ook gebruiken om binnen de muziekwereld verwachtingspatronen te doorbreken, zoals dat in de beeldende kunst al zoveel eerder gebeurde. Na een paar jaar experimenteren binnen de groep *Maximalist!* (met Thierry De Mey, Peter Vermeersch en Walter Hus) startte Sleichim in 1988 zijn eigen saxkwartet: *Bl!ndman*. Hij kreeg zijn eerste opdrachten vanuit de dans- en theaterwereld, creëerde multimediaal werk, maakte livemuziek bij stille films. En verwierf met *Bl!ndman* wereldwijde faam.

Sleichim vertrekt vaak vanuit bestaande klassieke muziek: na de Bachbewerking voor sax volgde het

concert van Buxtehude in 2007, dat hij zelf zijn mooiste optreden ooit als muzikant noemt – jammer genoeg is het nooit opgenomen. Later kwam er een reeks polyfone muziek uit de renaissance: Ockeghem, Desprez, Willaert, Gabrieli. Byrd, Schütz... Maar de frontman componeerde al die jaren ook zelf, voor sax en voor andere instrumenten, en liet andere hedendaagse componisten muziek schrijven voor zijn voorstellingen. De laatste tien jaar is B!ndman daarbij uitgegroeid tot vier kwartetten met naast B!ndman [sax] ook B!ndman [vox], B!ndman [drums] en B!ndman [strings]. Ook neemt elk van de muzikanten vandaag geregeld plaats achter draaitafels waarmee ze onverwachte combinaties opzetten. In *Cross Talks* (2012) mengt Sleichim het werk van Adriaan Willaert en Giovanni Gabrieli met de geluiden van test-lp's waarmee platendraaiers worden afgesteld. Het resultaat is een hemelse verstrengeling van ijle renaissancemuziek en iele noise. Zulke hybride registers zijn een vast gegeven geworden bij B!ndman.

Van zijn eigen enscoveringen ziet Eric Sleichim *Momentum* (1996) en *Utopia:: 47 - a very last passion* (2011) als de meest geslaagde. Voor *Intra Muros* (2007) werkte hij samen met Jan Versweyveld (scenograaf en rechterhand van Ivo Van Hove bij Toneelgroep Amsterdam). Met de B-architecten maakte hij *Men in Tribulation* (2004). Anouk De Clercq en Kris Verdonck werkten het scènebeeld uit van *Globus* (2009), de eerste van zijn drie *Kwadraturen*: een reeks concerten waarbij de globe en de kubus de basis vormen. Sleichim componeerde zelf de muziek voor dat multimediale megaspektakel, en zette de vier kwartetten in.

Er zijn ook nog de vele samenwerkingen met andere ensembles en theatergezelschappen. Met name de zeer vruchtbare associatie met Toneelgroep Amsterdam, waarbij Sleichim muziek kiest, componeert en arrangeert. Door de veelzijdigheid van de kwartetten en Sleichims experimenteerwoede is er nooit dat gevoel van steeds hetzelfde muziekspel – een zwak punt bij nogal wat muziektheater. Voor de magistrale *Romeinse tragedies* (2007) componeerde Sleichim een score voor percussie, zes uur Shakespeare die ze ondertussen al tot in New York en Adelaide opvoerden. Voor *Teorema* (2009), naar de film van Pasolini, combineerde Sleichim polyfone draaitafels en *noise* met Beethoven en

Webern. Voor *Ludwig II* (2011) herontdekte hij Wagner en ontmantelde hij een piano, terwijl hij bij de voorstelling *Edward II* (2011) in de Berlijnse Schaubühne de rauwe, experimentele klanken van een elektrische gitaar plaatste tegenover Engelse polyfonie en de countrymuziek van Johnny Cash. *The Fountainhead* (première in 2014), naar het boek van Ayn Rand, situeert zich in het architectenmilieu, begin jaren twintig, en verwijst naar componisten als Charles Ives en het begin van de elektronische muziek. Op die manier breidt de aanvoerder van B!ndman zijn parate kennis constant uit. Eric Sleichim is een veelkoppig monster. Boulimisch, maar verder zeer beminnelijk.

Door de vele producties met zowel compositie als scenografie trok Sleichim zich de laatste jaren wat terug als muzikant. Maar hij miste het spelen. Nu, met *32FOOT / The Organ of Bach*, doet hij weer mee. Op de tubax. Door de partita's hoor je de adem van de muzikanten, en elke sax komt apart en helder naar voren, als speelden ze vijf onafhankelijke muzieklijnen. Dat was bij het orgel onmogelijk. De uitvoering krijgt er iets ingehoudens en etherisch door. Fumiyo Ikeda, Rosas-danseres van het eerste uur, zette met haar Japanse landgenote Un Yamada beweging op de muziek. In de choreografie *Amness* (2013) staat ook het saxkwintet op de planken. Op 22 februari 2014 is de voorstelling te zien in De Grote Post in Oostende. Wie *32FOOT / The Organ of Bach* wil meemaken, kan dus kiezen uit twee visuele universa: de rock-'n-rollversie of de hedendaagse dans. Maar de muziek blijft zuiver Bach.

MIA VAERMAN

www.blndman.be